

**RODINNÉ SKUPINOVÉ KONFERENCIE AKO
ALTERNATÍVA TRESTNÉHO KONANIA**
DOMINIKA STRIGÁČOVÁ

Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, SR

Abstract in original language

V príspevku sa budeme zaoberať jednou z najúspešnejších restoratívnych metód na riešenie trestných vecí mládeže, konkrétne v štátoch Nový Zéland, Austrália a Holandsko a súčasťou príspevku budú aj úvahy o možnostiach využitia tejto metódy v podmienkach trestného systému Slovenskej republiky.

Key words in original language

rodinná skupinová konferencia, Eigen-Kracht konferencia, obeť, páchateľ, reparácia, mediácia

Abstract

The contribution will deal with one of the most successful restorative methods of solving juvenile delinquency cases in New Zealand, Australia and the Netherlands and with a possibility of using the method of family group conferences in conditions of justice system of Slovak republic.

Key words

family group conferences, the Eigen-Kracht conference, victim, offender, reparation, mediation

Skupinové konferencie sa ako metóda restoratívnej justície začali rozvíjať v 90. rokoch minulého storočia na Novom Zélande a krátko na to sa rozšírili aj v Austrálii. V súčasnosti sa využívajú najmä v anglicky hovoriacich krajinách, mimo vyššie spomenutých aj vo Veľkej Británii, Severnom Írsku, USA, Kanade. Postupne zavádzajú túto metódu aj ďalšie krajiny kontinentálnej Európy, Latinskej Ameriky či africké krajiny, avšak v niektorých krajinách sú skupinové konferencie zatiaľ využívané len ako metóda sociálnej práce a teda ako alternatíva v oblasti mimotrestnej. Zatiaľ vo všetkých spomenutých krajinách boli zaznamenané s využívaním skupinových konferencií pozitívne výsledky (či už v trestnej alebo mimotrestnej oblasti).

Skupinové konferencie sú všeobecne zaužívaný pojem používaný pre metódu riešenia trestných i mimotrestných vecí. Môžeme tak hovoriť o rodinných skupinových konferenciách, konferenciách juvenilnej justície, konferenciách vedených príslušníkmi polície, konferenciách

organizovaných na riešenie problémov na školách, komunitných konferenciách a pod.¹

V určitých krajinách sú riadené políciou (napr. niektoré austrálske štáty, Veľká Británia), v niektorých súdmi pre mládež (Južná Austrália), v ďalších spadajú pod správu úradov sociálnych vecí a rodiny (napr. Nový Zéland), v ďalších štátoch sa zasa nábor na nezávislých koordinátorov robí z členov príslušnej komunity, kde má koordinátor pôsobiť (napr. Queensland v Austrálii, Holandsko). Niektoré štáty zaviedli osobitné právne predpisy, aby skupinovým konferenciám dali legálny základ, v iných krajinách sú zasa ako alternatíva trestného procesu alebo riešenia mimotrestných vecí využívané len neformálne, resp. len ako pilotný (testovací) projekt novej restoratívnej metódy.

Práve kvôli značnej rôznorodosti je preto dosť zložitá vymedziť jednotne pojem „skupinová konferencia“. V tom najširšom zmysle slova ju môžeme charakterizovať ako stretnutie páchatel'a a obeť (poškodeného), ako aj ďalších osôb v závislosti od typu konferencie, ako napr. rodinných príslušníkov páchatel'a, zástupcu polície, zástupcov obeť (poškodeného), zástupcov komunity, právneho zástupcu páchatel'a atď., a spravidla nezávislého koordinátora, ktoré je iniciované na základe odporúčania, resp. príkazu (najmä polície, súdu) ako alternatíva trestného procesu za stíhaný trestný čin, pričom podmienkou je aby sa páchatel' ku skutku dobrovoľne priznal a prijal svoju mieru zodpovednosti za tento trestný čin.

Každá skupinová konferencia má prípravnú fázu, po ktorej nasleduje spoločné stretnutie a diskusia o spáchanom trestnom čine a jeho následkoch, v rámci ktorej sa dáva priestor na prejavenie emócií a prezentovanie postojov zúčastnených strán, pričom cieľom je snaha prijať akceptovateľné riešenie pre všetkých prítomných. Výsledok tejto diskusie by mal zahŕňať spôsob odškodnenia poškodeného, komunity a vo všeobecnosti aj celej spoločnosti a preventívne opatrenia prípadnej ďalšej recidívy mladistvého páchatel'a.

V justícii nad mládežou sa obzvlášť využívanými stali najmä rodinné skupinové konferencie, ktorých pôvod je potrebné hľadať na Novom Zélande.

Rodina je miestom vzniku života, formovania charakteru človeka, osvojovania hodnôt ako najcennejšieho potenciálu človeka. Rodina je tradične považovaná za hlavný činiteľ, ktorý svojím zlyhaním deťom umožňuje kriminálne správanie. Na formovanie detskej psychiky od najranejšieho veku má totiž rodina podstatný vplyv. Na jednej strane majú vplyv socio-kultúrne podmienky (vzdelanie rodičov, národnosť, bydlisko, vek, profesia, spôsob života, resp. životná filozofia...), ale zároveň sú dôležité aj psychologické premenné. Rodina poskytuje dieťaťu modely k napodobňovaniu i identifikácii. Predáva mu základný model sociálnej interakcie a komunikácie v malej sociálnej skupine. Začleňuje dieťa do určitého spôsobu života a predáva mu

---

¹ Bazemore, G., Umbreit, M. A comparison of four restorative conferencing models. *Juvenile Justice Bulletin*. (Feb. 2001). U.S. Department of Justice. Získané z: <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojdp/184738.pdf>.

určité sociálne a morálne požiadavky a normy. Význam rodiny spočíva vo vytváraní bezpečného intímneho prostredia, ochrany, základných podmienok na existenciu svojich členov, priestoru na prejavovanie vzájomnej úcty a podpory zdravého sebedomia jej členov.²

Voči svojim členom a aj celej spoločnosti plní biologicko-reprodukčnú, ekonomickú (produkčnú), psychohygienickú a emocionálnu, výchovnú (edukačno-formatívnu), ochrannú, socializačnú a odpočinkovo-regeneračnú funkciu.

V roku 1989 bol na Novom Zélande prijatý zákon o deťoch, mladistvých a ich rodinách (Children, Young Persons and their Families' Act³), ktorý komplexne upravil trestnú aj mimotrestnú oblasť problematiky týkajúcej sa maloletých a mladistvých osôb - t.j. najmä náhradnú rodinnú starostlivosť, sociálno-právnu ochranu a riešenie trestných vecí maloletých a mladistvých. V § 13 písm. b) zákon ustanovuje, že „*primárna zodpovednosť za starostlivosť a ochranu dieťaťa a dospelujúceho mladého človeka spočíva v jeho/jej rodine*“.

V § 208 ďalej upravuje základné zásady trestného konania s maloletými a mladistvými osobami. V trestnom konaní s mladistvými osobami sa majú predovšetkým uprednostniť alternatívne spôsoby konania, okrem prípadov, v ktorých verejný záujem vyžaduje tradičný spôsob riešenia vecí. Vychádza sa z premisy, že alternatívne spôsoby riešenia trestných vecí maloletých a mladistvých majú výchovnejší vplyv ako tradičný spôsob trestania. Akékoľvek opatrenia alebo sankcie, ktoré majú byť maloletému alebo mladistvému uložené majú za cieľ posilniť rodinu, ktorej je dieťa súčasťou a podporovať iniciatívu rodín rozvíjať vlastné spôsoby riešenia protiprávneho konania ich detí. Ďalšou zásadou uplatňovanou v trestnom procese s maloletými a mladistvými osobami na Novom Zélande je zásada nevyňatia maloletého alebo mladistvého z komunity, ktorej je súčasťou. Rozhodnutie, či vôbec uložiť sankciu a aký druh a povahu opatrenia zvoliť, musí zohľadniť vek

---

² K významu rodiny ako základnej socializačnej skupiny, ale aj kriminogénneho faktoru pozri napr. Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence : Možné príčiny, štruktúra, programy prevence kriminality mládeže*. - 3. aktualiz. vyd. - Praha: Portál, 2011. - 336 s.; Faltin, M. *Delikvencia detí a mladistvých*. Bratislava: SPN, 1972. ISBN 67-127-72; Danek, J. et al. *Prevenca kriminality v prostredí detí a mládeže*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta, 2007. 279 s. ISBN 978-80-89220-94-6; Kuchta, J., Válková, H. et al. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H.Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4; Sejčová, E. *Deti, mládež a delikvencia*. - 1. vyd. - Bratislava: ALBUM, 2002. 290 s. ISBN 80-968667-2-9; Hroncová, J. et al. *Sociálna patológia a jej prevencia*. 1. vyd. Banská Bystrica: PF UMB, 2004. 220 s. ISBN 80-8055-955-3; Hroncová, J. *Sociológia výchovy*. Banská Bystrica: PF UMB, 1996. ISBN 80-88825-37-7; Kozelková, M. *Fenomén „voľnosti“ vo výchove a agresívne prejavy detí*. In Schusterová, I. *Násilie, jeho variabilita, obeť a možnosti riešenia*. Filozofická fakulta TU v Trnave, 2010, 132 s. , ISBN: 978-80-8082-411-2

³ Dostupné na:

<http://www.legislation.govt.nz/act/public/1989/0024/latest/DLM147088.html>

a osobnostnú a mravnú vyspelosť maloletého, resp. mladistvého. Uprednostňujú sa opatrenia, ktoré nevynímajú maloletého a mladistvého z jeho rodiny a komunity, ale ktoré naopak dokážu posilniť rodinné väzby a sú čo najmenej reštriktívne (napr. konzultačné a terapeutické prístupy, programy pre rodičov, rodinné terapie, programy zamerané na rodinné vzťahy a ich fungovanie, obzvlášť riešenie rodinných problémov a výchovné praktiky, programy cielené na vzťahy medzi rovesníkmi, aj aktivity členov gangu a pod.)

Zdravé vzťahy medzi rodičmi a deťmi sú základom pre zdravý duševný rozvoj, fyzické, emocionálne a sociálne správanie sa jednotlivca, je potrebné ich podporovať a neustále sa snažiť o osvojenie si návykov zdravého životného štýlu. Zdravé a stabilné vzťahy v rodine môžu len napomôcť k zamedzeniu ďalšieho protiprávneho konania, či už v procese dospievania alebo dospelosti, k prevencii protiprávneho konania, k osvojeniu si morálnych a právnych zásad, čím napomáhajú účinne reagovať na jednu z príčin delikvencie maloletých a kriminality mladistvých.

V neposlednom rade Zákon o deťoch, mladistvých a ich rodinách z roku 1989 zdôrazňuje participáciu maloletého alebo mladistvého na rozhodovaní o uložení opatrenia. Vychádza sa z toho, že len dobrovoľné prijatie a akceptácia sankcie/opatrenia zo strany maloletého alebo mladistvého môže napomôcť k jeho riadnej náprave. Možnosť participácie na rozhodovaní musí byť daná aj poškodenému/obeti trestného činu.

Rodinné skupinové konferencie sa tak na Novom Zélande stali efektívnym spôsobom riešenia problémov maloletých a mladistvých osôb tak v trestnej, ako aj mimotrestnej oblasti a predstavujú najviac využívanú alternatívu trestného konania.⁴

Ide o alternatívu, ktorá je prienikom komplexu prístupov k trestaniu mladistvých (justice model a welfare model) a majú za účel zmierniť dva na prvý pohľad protichodné ciele- potrestať mladistvých páchatel'ov za ich protiprávne činy a zároveň zohľadniť ich vek, osobnú a mravnú vyspelosť pri posudzovaní ich zodpovednosti.

Kľúčovým elementom rodinných skupinových konferencií je práve účasť obeť- poškodeného trestným činom, ako aj rodinných príslušníkov páchatel'a trestného činu na priebehu konferencie. Rodinná skupinová konferencia je teda skôr neformálne stretnutie organizované za účelom diskusie o trestnom čine, v rámci ktorého sa jednotliví účastníci snažia dohodnúť na primeranej sankcii pre páchatel'a.

---

⁴ Maxwell, G. M., Morris, A.: *The New Zealand Model of Family Group Conferences*. In: *Family Conferencing and Juvenile Justice- The way forward or misplaced optimism?* Zborník zo semináru konanom v júni 1993 v Melbourne pod záštitou Australian Institute of Criminology. Elektronický dokument. Dostupné na: http://www.aic.gov.au/documents/3/9/E/%7B39E7C4C4-9A99-468B-B147-1393CD014FFF%7Dfamily_report_full.pdf

V Európe sa skupinové konferencie začali využívať ako doplnok k metóde O/P mediácie. Skupinové konferencie vlastne prekračujú limity O/P mediácie, tzn. že v podstate sa proces mediácie medzi obeťou trestného činu a mladistvým páchatelom stáva vecou verejnou, zapája sa do nej širší okruh ľudí, ktorý aj participuje na rozhodnutí⁵, ďalej, tým, že sa zapájajú do procesu aj členovia komunity, z ktorej mladistvý páchatel pochádza, sa posilňuje aj dialóg v rámci komunity a zvyšuje zodpovednosť jej členov za spáchaný trestný čin.⁶

Či už pri rodinných alebo komunitných skupinových konferenciách sa ráta so splnením niekoľkých predpokladov: existencia komunitne štruktúrovanej spoločnosti, pre ktorú je príznačná skupinová lojalita, vzájomná dôvera, vrúcnosť, a pripravenosť si v prípade potreby všestranne pomáhať. Práve tieto rysy však západnej postindustriálnej spoločnosti často chýbajú, pretože sa v nej naopak stále viac presadzuje tendencia k individualizácii všetkých stránok života a z toho prameniace riziko sociálnej izolácie a odcudzenia. Aby boli alternatívne metódy riešenia trestných vecí mládeže, vrátane rodinných a komunitných skupinových konferencií, úspešné, je potrebné postupné znovuobnovovanie života v neformálnych sociálnych spoločenstvách/ komunitách, ktoré poskytujú záruku, že sa podarí čeliť kriminalite, ktorá eskaluje hlavne vo veľkomestskom prostredí.⁷

Hoci je základná štruktúra (schéma priebehu) konferencie vo všetkých štátoch rovnaká (t.j. prípravná fáza, prednesenie skutkového stavu, diskusia, prijatie spoločného rozhodnutia), v rámci jednotlivých štátov predsa len v priebehu konferencií dochádza k odlišnostiam. Cieľ konferencií je totožný vo všetkých štátoch a je ním prispieť k tomu, aby si mladí páchatelia uvedomili svoju mieru zodpovednosti, prevzali zodpovednosť za svoje protiprávne činy, odškodnili obeť trestného činu a akceptovali trest. Práve priama účasť obete na rodinnej skupinovej konferencii k pripusteniu spáchania a následnému prevzatiu zodpovednosti za spáchaný trestný čin výrazne napomáha. Prostredníctvom priamej konfrontácie s páchatelom môžu poškodení (obete) prejavíť svoj hnev, frustráciu a zdôrazniť, čo je pre nich podstatné, t.j. čo chcú konferenciou dosiahnuť- napr. ospravedlnenie, náhradu škody, reparáciu a pod. Nie vždy je totiž primárnym cieľom poškodených, aby bol páchatelovi uložený trest odňatia slobody. Práve naopak, vo väčšine prípadov chcú obeť trestných činov primerané odškodnenie, resp. navrátenie veci do pôvodného stavu.

---

⁵ Braithwaite, J. Conferencing and plurality. *British Journal of Criminology*, 37(4), 1997, s. 502-506.

⁶ Crawford, A., Clear, T.: *Community justice: Transforming communities through restorative justice?* In Bazemore, G. Schiff, M. (Eds.): *Restorative community justice: Repairing harm and transforming communities*. Cincinnati: Anderson Publishing Co., 2001, ISBN 978-1583605066, s. 127-149

⁷ Porov. Kuchta, J., Válková, H., et.al.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha. Beckovy medziborové učebnice. C.H.Beck,2005. 1.vyd., ISBN 80-7179-813-4, s. 95

Ako požiadavka sa objavuje aj úprimná ľútosť a ospravedlnenie za spáchaný trestný čin.

Z praxe štátov využívajúcich model rodinných skupinových konferencií ako alternatívy trestného procesu vyplýva, že účasť širšej rodiny páchatel'a na priebehu konferencie posilňuje rodinné väzby a napomáha k zvyšovaniu zodpovednosti rodiny za protiprávne činy mladistvého páchatel'a (najmä k zvyšovaniu zodpovednosti rodičov za trestné činy ich detí). Tým sa posilňuje *najmä výchovná funkcia* rodinných skupinových konferencií.

V minulosti existovalo niekoľko rozdielných prístupov k trestaniu mladistvých páchatel'ov. Dva hlavné modely, ktoré mali aj legislatívny základ, boli v 50. a 60. rokoch minulého storočia model kontroly kriminality mládeže, nazývaný niekedy aj ako model zodpovednosti alebo spravodlivosti (tzv. „justice model“) a model blahobytu (tzv. „welfare model“). Oba modely však boli podrobené kritike, či už z teoretického alebo praktického hľadiska. Aj napriek markantným rozdielom oba totiž nakoniec viedli k inštitucionalizmu a umiestňovaniu mladistvých páchatel'ov do rôznych ústavov, či už pre „ich vlastné dobro“ alebo za trest. Kritici oboch prístupov poukazovali najmä na neefektívnosť v prevencii kriminality mládeže, ako aj na zjavnú nespravodlivosť systému. Začala sa zdôrazňovať potreba, *aby deti a mládež neboli vyňatí zo svojho rodinného prostredia a komunity*.

Rodinné skupinové konferencie začali predstavovať nový a v celku efektívny spôsob riešenia tejto problematiky. V podstate v sebe kumulujú prvky oboch vyššie spomínaných prístupov, t.j. modelu zodpovednosti (justice model) a modelu blahobytu (welfare model).

Z modelu zodpovednosti nový prístup obsahuje kladenie dôrazu na to, aby mladiství páchatelia skutočne prijali zodpovednosť za svoje činy. Prax ukazuje, že rodinné skupinové konferencie aj skutočne prispievajú k väčšiemu uvedomeniu si svojho konania a následne aj k prebratiu, resp. priznaniu si svojej zodpovednosti – k čomu v klasickom súdnom systéme (v tradičnom systéme trestania) nedochádzalo. Na Novom Zélande aj v jednotlivých austrálskych štátoch boli realizované viaceré prieskumy, ktoré metódou rozhovoru s účastníkmi rodinných skupinových konferencií vyhodnotili ich využívanie za obdobie prvých dvoch dekád ich existencie. Väčšina páchatel'ov uviedla, že v porovnaní s tradičným systémom trestania, sa v rámci rodinnej skupinovej konferencie cítila byť viac zapojená do „procesu“, a teda aktívnejšie participovali na celom posudzovaní ich konania, ako aj prijatí konečného rozhodnutia. Vedeli sa taktiež viac vcítiť do pozície obete a pozrieť sa na celú vec „jej očami“. V kontexte uvedeného sa potom oveľa viac vedeli stotožniť s prijatou sankciou.⁸

---

⁸ Maxwell, G. M., Morris, A.: *The New Zealand Model of Family Group Conferences*. In: *Family Conferencing and Juvenile Justice- The way forward or misplaces optimism?* Zborník zo semináru konanom v júni 1993 v Melbourne pod záštitou Australian Institute of Criminology. Elektronický dokument. Dostupné na:

Z modelu blahobytu („welfare model“) rodinné skupinové konferencie zdôrazňujú cieľ, aby mladiství páchatelia neboli vyňatí z rodinného prostredia a neboli tak pretrhnuté ich rodinné a komunitné väzby. Ako výhodu rodinných skupinových konferencií totiž viacerí odborníci uvádzajú menšiu mieru „nálepkovania“ a stigmatizácie. Mladiství páchatelia *môžu neformálnou cestou prijatím predmetnej sankcie v relatívne krátkom časovom období odčiniť svoje konanie, znovu sa začleniť do spoločnosti a pokračovať v bežnom spôsobe života.* Cieľom tejto restoratívnej metódy je obmedziť na minimum tresty odňatia slobody, resp. tresty spojené s umiestnením mladistvých do ústavných zariadení (okrem prípadov, kedy je to nevyhnutné na ochranu spoločnosti, pretože ich konanie by bolo pre spoločnosť nebezpečné).

Navyše, z praxe štátov, ktoré predmetnú restoratívnu metódu využívajú, je možné prijať záver, že rodinné skupinové konferencie *posilňujú rodinné väzby*, nakoľko rodina, najmä rodičia a blízki príbuzní, pociťujú vyššiu mieru zodpovednosti za konanie svojho dieťaťa, snažia sa ho podporiť, prichádzajú sami s iniciatívou vyriešiť „spor“ s obeťou, prezentujú rôzne alternatívy riešenia, *ponúkajú záruku za ďalšie správanie maloletého, resp. mladistvého páchatel'a.* Rodina je *totiž konfrontovaná s následkami konania ich člena (dieťaťa)* na poškodených, ich rodinu, ako aj vlastnú rodinu a známych.

Okrem spomínaných elementov sa rodinné skupinové konferencie vyznačujú *aktívnou participáciou obeť* – poškodeného na priebehu konferencie a prijatí konečného rozhodnutia, na mediácii, reparácii a zmieri.

PRAX NOVÉHO ZÉLANDU

Na Novom Zélande sa v rámci rodinných skupinových konferencií (RSK) riešia trestné činy, ktoré boli *kvalifikované políciou ako závažné (t.j. zločiny)*, resp. pri ktorých by prípadné použitie napomenutia s výstrahou alebo neformálnych policajných sankcií ako využitia ospravedlnenia zjavne nevedlo k náprave⁹. Prípad sa môže dostať na konanie v rámci RSK buď príkazom alebo odporúčaním od orgánu činného v trestnom konaní alebo od Súdu pre mladistvých. Výsledok RSK má odporúčací charakter, tzn. nejde o právne záväzné a vymožiteľné rozhodnutie; v prípade, že príkaz na konanie RSK dával samotný Súd pre mladistvých, výsledok RSK musí byť Súdom potvrdený. Jedine v tomto prípade je rozhodnutie prijaté v rámci RSK právne záväzné. V prípade, ak sa na RSK nedospeje k dohode o sankcii pre mladistvého, prípad sa postupuje na súdne konanie. To isté platí aj v prípade, ak sa rozhodnutie prijaté na RSK nevykoná, tzn. že participujúce strany zlyhajú v otázke dodržania záväzkov ohľadom nápravy páchatel'a a odškodnenia obeť.

RSK si vyžaduje skutočne dôslednú prípravu¹⁰. Jednotliví koordinátori musia prejsť dôkladným školením. Najmä sa kladie dôraz na primerané poučenie zainteresovaných strán o predpokladanom priebehu konferencie, t.j. čo môžu očakávať od RSK a čo sa v rámci RSK od nich vyžaduje. Rodina páchatel'a by mala byť poučená najmä o tom, že sama môže prísť s konkrétnymi návrhmi na riešenie vzniknutej situácie a pomôcť mladistvému páchatel'ovi k náprave, ako aj s návrhmi ako odškodniť obeť (poškodeného).

Poučenie¹¹ obsahuje odporúčanie zmonitorovať existujúce možnosti, ako sú napr. účasť na rôznych výchovných a intervenčných programoch prístupných v danej lokalite, zapojenie sa do verejnoprospešných prác, charitatívnych činností, resp. akým spôsobom odškodniť obeť, alebo vykonať konkrétny druh práce/činnosti pre poškodeného. V opačnom prípade, ak neprebehne monitoring z ich vlastnej iniciatívy, majú tendenciu sa spoliehať len na poznatky a návrhy zúčastnených sociálnych pracovníkov a príslušníkov polície, čiže sa vyberá len z užšieho okruhu možností a to nemusí byť pre mladistvého páchatel'a vždy priaznivé. Je lepšie mať širší kontext a prehľad o existujúcich lokálnych programoch a vyjsť s vlastnou iniciatívou možného riešenia.

---

⁹ Pozri časť 4 Zákona o deťoch, mladistvých a ich rodinách (Children, Young Persons and Their Families' Act 1989), dostupné na: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1989/0024/latest/DLM147088.html>

¹⁰ Podrobnejšie k celému priebehu RSK na Novom Zélande pozri časť 2, §§ 20-38 Zákona o deťoch, mladistvých a ich rodinách (Children, Young Persons and Their Families' Act 1989), dostupné na: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1989/0024/latest/DLM147088.html>

¹¹ §§ 21 - 23 Zákona o deťoch, mladistvých a ich rodinách (Children, Young Persons and Their Families' Act 1989), dostupné na: <http://www.legislation.govt.nz/act/public/1989/0024/latest/DLM147088.html>

Rodine sa dá časový priestor zhromaždiť aj vzdialenejších príbuzných, prípadne aj známych, resp. členov komunity alebo aj cirkvi, ktorí by mohli mať na mladistvého páchatel'a pozitívny vplyv a prispieť k pre všetky zainteresované strany akceptovateľnému rozhodnutiu. *Odporúča sa zhromaždiť čo možno najširší okruh príbuzných*, pričom sa vychádza z predpokladu, že mladistvý páchatel' bude v okruhu svojich príbuzných, známych a priateľov pociťovať väčšiu zodpovednosť za svoje konanie, ako by tomu bolo v tradičnom súdnom systéme.

Úlohou koordinátora je zvoliť termín, ktorý bude vyhovujúci pre páchatel'a, poškodeného, rodinných príslušníkov páchatel'a, zástupcov poškodeného, ako aj zástupcu polície, sociálnych pracovníkov a pod. Samotná RSK začína pozdravom a privítaním všetkých prítomných, čo má navodiť priateľskú a neformálnu atmosféru. K neformálnosti priebehu RSK napomáha aj to, že sa nevypracováva protokol o jej priebehu. Po uvítaní zúčastnených strán zástupca polície oboznámi zúčastnených s obvinením - *zhrnie skutkový stav, ktoré skutočnosti sa v danom prípade považujú za preukázané a čo sa páchatel'ovi kladie za vinu* (prípád sa na RSK presúva z orgánu činného v trestnom konaní po prešetrení veci).

Následne *sa mladistvý páchatel' vyzve, aby zaujal voči obvineniam stanovisko a aby sa vyjadril, či sa ku skutku priznáva* a je možné pokračovať v priebehu RSK. V prípade, ak je jeho vyjadrenie záporné, resp. trestný čin popiera, prípad je nutné postúpiť na konanie pred súdom. Jedine ak sa mladistvý ku skutku prizná a prejaví vôľu pokračovať v RSK, je možné postúpiť k ďalšej fáze, a tou je *vyjadrenie obete*, t.j. poškodeného k priebehu skutku, k jeho následkom a dopadom na jeho osobu.

Spravidla sa potom poskytne priestor pre rodinných príslušníkov mladistvého páchatel'a, aby sa v súkromí poradili o ďalšom postupe, t.j. o tom, aké navrhujú riešenie. Svoj postoj k veci následne predstavia pred ostatnými zúčastnenými osobami a diskutuje sa o navrhovanom riešení, pričom sa zvažuje, či navrhované riešenie je dostatočne efektívne a postačujúce na potrestanie páchatel'a a či si páchatel' uvedomuje svoju mieru zodpovednosti. Priestor na vyjadrenie sa dá samozrejme aj obeti- poškodenému. Ten/tá uvedie, či navrhovanú sankciu považuje za postačujúcu, príp. môže navrhnúť inú sankciu. Poškodení, ako už bolo vyššie spomínané, častokrát nežiadajú potrestanie páchatel'a formou trestu odňatia slobody, resp. nápravnej výchovy (čiže nemajú záujem na retributívnej sankcii), ale im skôr záleží na reštitúcii, reparácii, resp. ospravedlnení/úprimnej ľútosťi zo strany páchatel'a. Potvrdzujú to aj prieskumy realizované na Novom Zélande metódou rozhovoru s poškodenými, ktorí absolvovali RSK.¹²

---

¹² Maxwell, G. M., Morris, A.: *The New Zealand Model of Family Group Conferences*. In: *Family Conferencing and Juvenile Justice- The way forward or misplaces optimism?* Zborník zo semináru konanom v júni 1993 v Melbourne pod záštitou Australian Institute of Criminology. Elektronický dokument. Dostupné na:

Spoločne tak skupina rozhodne, čo páchatel' potrebuje uskutočniť, aby nahradil škodu a či je v tomto potrebná pre neho aj nejaká pomoc. Celý priebeh konferencie sa uzatvára podpisom dohody s vymedzením záväzkov a povinností jednotlivých strán a takto podpísaná dohoda sa predkladá na schválenie Súdu pre mládež.

Samozrejme, nie každý mladistvý páchatel', rodič či poškodený trestným činom má s RSK pozitívne skúsenosti. V rámci realizovaných prieskumov na Novom Zélande sa odborníci stretli u mladistvých páchatel'ov napr. s pocitmi zahanbenia, rozpakov, a to len z dôvodu, že nevedeli čo sa na RSK od nich očakáva, čo majú povedať a pod. V niektorých prípadoch bola prítomnosť obete považovaná za negatívny element, nakoľko niektorí poškodení považujú za jediný dostatočný trest pre mladistvého páchatel'a trest odňatia slobody, na čo citlivo reaguje nielen samotný mladistvý obvinený, ale aj jeho rodinní príslušníci. Časť mladých obvinených sa necítila zainteresovaná v procese RSK, výsledok považovali za „rozhodnutie dospelých“. Čo sa týka obetí, časť reprezentatívnej vzorky uvádzala, že RSK vnímali negatívne, pretože mali dojem, že mladistvý páchatel' sa necíti byť za svoj čin zodpovedný, že ho neľutuje, ba dokonca, že sa poškodenému priamo vysmieva. Týmto negatívnym skúsenostiam s RSK sa však dá predchádzať práve primeraným a dostatočným poučením zainteresovaných strán o účele, a obsahovom zameraní samotnej RSK a neustálym preškoľovaním koordinátorov.¹³

Novozélandský model RSK sa v rôznych modifikáciách rozšíril aj do iných krajín- napr. Austrália, Kanada, Veľká Británia, Holandsko, Belgicko a pod.

POLÍCIOU VEDENÉ RSK V AUSTRÁLSKOM JUŽNOM WALESE - TZV. WAGGA WAGGA MODEL

V Austrálii sa okrem takto nastaveného modelu RSK (rozumej novozélandského modelu) využíva aj ďalší model, ktorý je súčasťou tzv. „cautioning“ systému spadajúceho pod právomoc polície. Začal sa využívať začiatkom 90. rokov minulého storočia v austrálskom Južnom Walese, konkrétne v meste Wagga Wagga.¹⁴ Tento nový model súvisel s vtedajšou reformou organizácie štátnej správy a samosprávy s cieľom posilniť miestnu zodpovednosť, za ktorým účelom bolo vytvorených v Južnom Walese viacero preventívnych projektov zameraných na miestnu komunitu. To znamená, že sa v tomto štáte posilnila rola polície a kládol sa dôraz na jej väčšie preventívne pôsobenie, najmä vo vzťahu k problematike kriminality mládeže.

Polícia bola a je v tejto oblasti považovaná za primárneho strážcu zákona a trestného systému, pričom zohráva kľúčovú úlohu v intervencii v prípade porušenia zákona. Povaha takejto intervencie má následne vždy vplyv na akýkoľvek proces, ktorý po nej nasleduje. Výsledkom tejto intervencie zo strany polície vo vzťahu k mladistvému páchatelovi je buď napomenutie s výstrahou, resp. podmienkové zastavenie trestného stíhania, alebo konanie voči mladistvému páchatelovi prechádza do fázy súdneho konania.

Jeden z prvých programov polície sa zamerával na riešenie problematiky záškoláctva, ktoré s kriminalitou mládeže úzko súvisí. Polícia začala úzko spolupracovať s miestnymi školami a úradmi sociálnych vecí a rodiny. Za základ bol prijatý tzv. „police cautioning system“, v rámci ktorého mala polícia preventívne pôsobiť na mládež a mladistvých prvopáchateľov „priviesť na správnu cestu“ prostredníctvom výchovných opatrení a poučovaní o dôsledkoch ich protiprávneho konania, ako aj o potenciálnych trestnoprávných následkoch (u nás známe ako „napomenutia s výstrahou“). Práve pre mladistvých prvopáchateľov, resp. mladistvých páchatateľov menej závažných trestných činov bola následne vytvorená alternatíva trestného konania v podobe rodinných skupinových konferencií, čím sa Južný Wales inšpiroval Novým Zélandom, avšak modifikoval organizáciu a priebeh RSK tak, aby sa stali súčasťou tzv. „cautioning system“. Legálny základ dostali skupinové konferencie prijatím zákona o mladistvých páchatateľoch v roku 1997 (Youth Offenders Act

---

¹⁴ Moore, D. B., O'Connell, T.A. : *Family Conferencing in Wagga Wagga: A Communitarian Model of Justice*. In: *Family Conferencing and Juvenile Justice- The way forward or misplaced optimism?* Zborník zo semináru konanom v júni 1993 v Melbourne pod záštitou Australian Institute of Criminology. Elektronický dokument. Dostupné na: http://www.aic.gov.au/documents/3/9/E/%7B39E7C4C4-9A99-468B-B147-1393CD014FFF%7Dfamily_report_full.pdf

1997)¹⁵, ktorého 5. časť sa komplexne zaoberá konferenciou ako alternatívou trestného procesu s mladistvým páchatel'om.

Namiesto nezávislého koordinátora teda poučenie zainteresovaných strán, priebeh RSK a následnú kontrolu plnenia záväzkov vyplývajúcich z rozhodnutia *zabezpečuje príslušník polície*. Na rozdiel od modelu RSK rozvinutú na Novom Zélande, a niektorých ďalších austrálskych štátoch, sa však model RSK v Južnom Walese - tzv. Wagga Wagga model - *využíva len pri menej závažných trestných činoch, najmä majetkovej povahy* (napr. vandalizmus, krádeže, podvody, a pod.), *ale aj prechovávanie drog pre vlastnú potrebu*.

Rodine sa na rozdiel od novozélandského modelu nedáva priestor na poradenie sa počas samotného priebehu RSK, *priebeh je formálnejší a dokumentuje sa aj formou protokolu*. V podstate je tu možné hovoriť o alternatíve obdobnej konaniu o dohode o vine a treste tak, ako existuje v podmienkach nášho právneho systému, s tým, že na prijatí rozhodnutia v rámci RSK sa podieľa viac strán a *dôraz sa kladie na výchovný vplyv prostredia* (rodina, priatelia, známi, športové kluby, cirkvi, a pod.) a *na potreby obeť - poškodeného*. Práve poškodená osoba je kontaktovaná *ako prvá*, aby sa vyjadrila, či má o takúto alternatívu riešenia vzniknutej situácie záujem. Až následne, keď s metódou RSK poškodená osoba súhlasí, je kontaktovaný mladistvý páchatel' a jeho rodina. To znamená, že podstatný pre tento druh alternatívy nie je ani tak spáchaný trestný čin, ale skôr osobnosť mladistvého páchatel'a a psychický stav obeť. Zvyšuje sa tak výchovný charakter tejto metódy a zachovávajú sa práva oboch zúčastnených strán.

Podporovatelia oboch strán (aj páchatel'a, aj poškodeného) sa môžu do priebehu aktívne zapájať, navrhovať možné riešenie (nie je im však, ako už bolo vyššie spomenuté, poskytnutý súkromný priestor na poradenie sa), navyše vystupujú aj ako garanti akejkol'vek prijatej dohody. V austrálskom Južnom Walese je tak rodinná skupinová konferencia považovaná za významný a veľmi často využívaný odklon trestného konania.

Voči takto modifikovanému druhu RSK sa však objavujú viaceré *kritické ohlasy*. V prvom rade sa niektorí autori prikláňajú k názoru, že polícia prostredníctvom tejto metódy riešenia trestných vecí mládeže vo svojich rukách sústreďuje zvýšenú právomoc a kontrolu, čo môže viesť v rámci vyšetrovania k zatýkaniu a ukladaniu trestov bez zákonných garancií.¹⁶ Argumentuje sa najmä tým, že mladiství sa budú vo zvýšenej miere priznávať ku skutkom len preto, aby sa vyhli súdnemu konaniu, nakoľko priebeh RSK sa javí byť pružnejší a rýchlejší.

Argumentov proti vedúcej úlohe polície v RSK je viac, napr.:

---

¹⁵ zákon o mladistvých páchatel'och prijatý v roku 1997 dostupný online na: http://www.austlii.edu.au/au/legis/nsw/consol_act/yoa1997181/

¹⁶ Ashworth, A. Responsibilities, Rights and Restorative Justice *British Journal of Criminology*, 42 (2002), s. 578-595; Roche, D.: *Accountability in restorative justice*. Oxford: Oxford University Press, 2003. 316 s. ISBN 9780199259359

- tým, že polícia podáva návrh na obžalobu, nie je vhodné, aby organizovala a kontrolovala priebeh konania, ktoré určuje výsledok celého prešetrovaného prípadu,
- to, že polícia zároveň v danom prípade vedie vyšetrowanie, vylučuje objektivitu rozhodovania v rámci RSK a jej neutrálnu pozíciu ako koordinátora,
- v prípade, že príslušník polície predsedá konferencii, je limitovaný ohľadom toho, čo smie alebo nesmie povedať.¹⁷

Naopak, niektorí odborníci prejavujú aj optimizmus a poukazujú na to, že dominantná úloha polície v prešetrovanom a následne na RSK riešenom prípade môže byť zmiernená účasťou ďalších subjektov - napr. orgánov štátu, záujmových združení a organizácií, cirkví - čím by sa zabránilo presadzovaniu tradičných policajných metód v procese, ktorý má byť novátorský vo vzťahu k riešeniu trestných vecí mladistvých páchatel'ov.¹⁸

Ďalší autori kritizujú model políciou vedených RSK (tzv. Wagga Wagga model) kvôli ich až príliš veľkej väzbe na teórii reintegratívneho zahanbenia, ktorá je práve v rámci restoratívnej justície kontroverznou témou.

Braithwaite (autor teórie) rozlišuje dva druhy zahanbenia. Prvé nazýva stigmatizačným zahanbením, ktoré dezintegruje morálne väzby medzi páchatel'om a komunitou a zvyšuje možnosť recidívy. Druhé je reintegratívne zahanbenie, ktoré naopak väzby medzi páchatel'om a komunitou posilňuje a možnosť recidívy a výskytu zločinu ako takého znižuje.¹⁹

Reintegratívne zahanbenie má dva aspekty - zjavný nesúhlas komunity s protiprávnym konaním (zahanbenie), a nasledovné znovuzачlenenie páchatel'a do vzájomne závislého vzťahu v rámci komunity (reintegrácia). Inak povedané, Braithwaite tvrdí, že mladistvým páchatel'om by malo byť umožnené znovuzачleniť sa do komunity a v pozícii zákon rešpektujúcich občanov prejavíť ľútosť nad svojimi minulými činmi, prevziať za ne zodpovednosť, ospravedlniť sa poškodeným a primerane odčiniť následky svojho protiprávneho konania. Kým totižto formálnym spôsobom uložená sankcia sa vo všeobecnosti snaží stigmatizovať páchatel'a, neoficiálne uložená sankcia má za cieľ jeho sociálnu reintegráciu.

Niektorí kriminológovia sa k tejto teórii však stavajú skepticky a navrhujú, aby sa namiesto „zahanbenia“ kládol dôraz skôr na iné

---

¹⁷ Zinsstag, E., Teunkens, M., Pali, B.: *Conferencing: A way forward for Restorative Justice in Europe*. Final Report of JLS/2008/JPEN/043. European Forum for Restorative Justice, 2011, s. 50

¹⁸ Pozri napr. Ashworth, A.. Responsibilities, Rights and Restorative Justice. *British Journal of Criminology*, 42, 2002, s. 578-595; Strang, H., Braithwaite, J. (Eds.). *Restorative justice and civil society*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. ISBN 978-0521000536, s. 1-13

¹⁹ Braithwaite, J. *Crime, shame and reintegration*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989. ISBN 9780511804618

emócie, ako napr. pocit viny, ľútosť, výčitky²⁰, empatiu²¹ a pod. Zahanbenie môže byť totižto deštruktívnou emóciou, ktorá môže u mladistvého páchatel'a vzbudiť pocit menejcennosti. RSK práve pre počet zainteresovaných strán automaticky vyvolávajú u mladistvého pocit zahanbenia. Skeptici tejto teórie vo vzťahu k restoratívnej justícii poukazujú na fakt, že teória reintegratívneho zahanbenia sa zameriava viac na mladistvého páchatel'a, kým restoratívna justícia kladie do centra pozornosti potreby a práva poškodeného.²²

Napriek kritike však aj takto modifikovaný model RSK dosahuje zjavné úspechy a ukazuje jeden zo spôsobov ako riešiť trestné veci mladistvých páchatel'ov.

Prieskumy realizované za účelom vyhodnotenia úspešnosti využívania tejto restoratívnej metódy ukazujú, že polícia nie je považovaná v tomto smere ako „nepriateľ“ mladistvého páchatel'a a „ochranca“ poškodeného, ako sa to zvyčajne javí v tradičnom justičnom systéme. Pri úspešne zrealizovaných RSK začali mladiství páchatelia chápať povinnosť príslušníkov miestnej polície vynucovať dodržiavanie zákona a namiesto považovania ich za svojich nepriateľ'ov ich začali vnímať skôr ako orgán výchovného charakteru sprostredkujúci im adekvátne riešenie ich problému (napr. formou spolupráce so školou, športovým klubom, zamestnaneckou organizáciou a pod.).²³

Mladiství páchatelia, ktorí mali pred RSK skúsenosť aj s justičným systémom považovali súdne konanie za „zlý vtíp“, resp. za „zbytočné“. Následok svojho protiprávneho konania pochopili až keď boli priamo konfrontovaní s poškodenými za prítomnosti ich vlastnej komunity, rodiny a priateľ'ov.

Navyše sa prostredníctvom tejto metódy zvýšila aj možnosť odškodnenia obete, nakoľko rodina a priatelia mladistvého páchatel'a môžu kolektívne spolu s mladistvým obvineným nahradiť spôsobenú škodu.

Prvé vyhodnotenia úspešnosti využívania tejto alternatívnej metódy boli realizované prieskumami ešte v roku 1992, čiže osemnásť mesiacov po ich zavedení do „police cautioning scheme“. Mladí ľudia, ako aj ich rodiny vnímali RSK ako pozitívny, efektívny

---

²⁰ Taylor, G. Guilt, shame and shaming. In Weijers, I., Duff, A. (Eds.): *Punishing juveniles: Principle and critique*. Oxford: Hart Publishing, 2002, 215 s. ISBN: 9781841132846, s. 179-192.

²¹ Maxwell, G., Morris, A. Restorative justice and reconviction. *Contemporary Justice Review*, 5(2),2002, s. 133-146.

²² Harris, N., Walgrave, L., Braithwaite, J.: Emotional dynamic in restorative conferences. *Theoretical Criminology*, 8(2),2004, s. 191-210.

²³ Moore, D. B., O'Connell, T.A. : *Family Conferencing in Wagga Wagga: A Communitarian Model of Justice*. In: *Family Conferencing and Juvenile Justice- The way forward or misplaced optimism?* Zborník zo semináru konanom v júni 1993 v Melbourne pod záštitou Australian Institute of Criminology. Elektronický dokument. Dostupné na: http://www.aic.gov.au/documents/3/9/E/%7B39E7C4C4-9A99-468B-B147-1393CD014FFF%7Dfamily_report_full.pdf

a vhodný spôsob k riešeniu trestných vecí najmä mladistvých prvopáchateľov.²⁴

Prieskum ďalej preukázal, že mladiství páchatelia majú dostatočné sociálne zázemie na reintegráciu. Mnohí z nich sa po absolvovaní RSK začali zaujímať o šport alebo sa stali členmi rôznych spoločenských organizácií. Taktiež RSK zvýšili záujem rodičov o voľnočasové aktivity ich detí, ako aj o okruh ľudí, s ktorými sa ich deti v rámci voľného času stýkajú.²⁵

Z uvedeného je teda možné vyvodiť záver, že RSK sú považované za efektívny spôsob, ako kolektívne reagovať na individuálne protiprávne konanie. V tomto smere je možné RSK chápať ako konferencie komunitnej zodpovednosti. Prostredníctvom mobilizácie komunity sa môže konštruktívnejšie a spravodlivejšie reagovať na zločin a neprispôsobivosť právnym a morálnym normám.

---

²⁴ Moore, D.B. "Evaluating family group conferences: some early findings from Wagga Wagga" in Criminal Justice Planning and Coordination, eds. D. Biles & S. McKillop, Australian Institute of Criminology, Canberra, 1991.

²⁵ Dymond, K., Jamieson, J., Coates, B. & Couling, N. "Report on Young Offenders who have been subject to the Wagga Wagga police cautioning process, Wagga Wagga", School of Humanities & Social Sciences, Charles Sturt University, Riverina, 1992

KONFERENCIE V SEVERNOM ÍRSKU

V Severnom Írsku sa konferencie začali využívať v roku 1993 a to nielen ako alternatíva k trestnému konaniu, ale aj na riešenie napr. susedských sporov, či ďalších problémov v komunite. V rámci využívania týchto metód je v Severnom Írsku kľúčovým najmä dobrovoľníctvo. V prvých rokoch šlo skôr o neformálne alternatívy, ktoré neboli integrované v rámci trestného systému. Postupne sa však zistilo, že restoratívna justícia môže prispieť k pozitívnej zmene prístupu k trestaniu páchatel'ov a odškodňovaniu obetí, nakoľko umožňuje dosiahnutie spravodlivejšieho výsledku pre všetky zainteresované strany. Prijatím Justice (Northern Ireland) Act 2002²⁶ tak restoratívne metódy získali legálny základ.

Pred tým, ako sa oficiálne zaviedla metóda rodinných skupinových konferencií na riešenie trestných vecí mládeže, bolo uskutočnených viacero prieskumov a analýz tejto metódy na Novom Zélande, USA, Austrálii. Hľadal sa taký model, ktorý by bol čo možno najviac vhodný pre podmienky v Severnom Írsku. Každá krajina je totiž iná, má vlastné geografické, demografické, kultúrne podmienky, špecifiká a tieto treba pri prijímaní akéhokoľvek nového inštitútu do právneho systému zohľadniť. Severné Írsko sa priklonilo k novozélandskému modelu RSK, avšak si ho prispôbilo na svoje podmienky. Vznikol tak tzv. „balanced model“ („vyvážený model RSK“) ²⁷, ktorý umožňoval rovnaké zaobchádzanie so všetkými zúčastnenými stranami, t.j. s obeťou, mladistvým páchatel'om ako aj členmi komunity. Novozélandský model totiž ako keby do centra pozornosti kládol len práva poškodeného, jeho vzniknutú ujmu a následné odškodnenie. Účelom vyváženého modelu je však okrem odškodnenia obeť trestného činu aj výchovný vplyv na mladistvého páchatel'a, a to predovšetkým prostredníctvom aktívnej participácie členov komunity, ktorí sa na RSK zúčastňujú.²⁸

Vyvážený model sa tak zameriava *na motiváciu páchatel'ovho konania, na samotné príčiny spáchania trestného činu, na príležitosti spáchať trestný čin, na možnosti prevencie, ako aj na škodu spôsobenú trestným činom.*

Vznikla konferenčná služba pre mládež (Youth Conferences Service)²⁹, ktorá má na starosti organizovanie a riadenie priebehu RSK (nielen v trestných, ale aj mimotrestných veciach z oblasti napr. rodinného práva, sociálnoprávnej ochrany detí) a taktiež pripravenie plánu činností, ktoré musí obvinený splniť, aby odčinil následky svojho protiprávneho konania a aby sa vyhol v budúcnosti prípadnej

---

²⁶ dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/26/contents>

²⁷ § 57-61 Justice (Northern Ireland) Act 2002.

²⁸ Campbell, C., Devlin R., O'Mahony, D., Doak, J., Jackson, J., Corrigan, T. et al.: *Evaluation of the Northern Ireland Youth Conference Service*. Belfast: Northern Ireland Statistics and Research Agency, 2005.

²⁹ http://www.youthjusticeagency.ni.gov.uk/youth_conference_service/. Na stránke sú dostupné manuály týkajúce sa RSK pre obeť, pre mladistvých páchatel'ov (aj vo video podobe)

recidíve. Takto pripravený plán, ktorý je výsledkom RSK, musí byť potvrdený rozhodnutím súdu, v prípadoch, ktoré by inak museli byť prejednávané v rámci súdneho konania³⁰.

V centre pozornosti sú najmä mladiství vo veku od 10 do 17 rokov veku, ktorí spáchali trestný čin, alebo je tu riziko, že ho spáchajú (vyskytuje sa u nich tzv. praekriminalita). Mladistvý páchatel' musí chcieť participovať na RSK a doznať sa k spáchaniu trestného činu. Bez prítomnosti mladistvého nie je možné RSK vykonať. To isté platí, ak mladistvý odmietne účasť na RSK. RSK zostávajú alternatívou trestného procesu len *na báze dobrovoľnosti*. Mladiství musia byť o tomto patrične poučení. V prípade súhlasu s touto alternatívou, mladistvý sa musí RSK zúčastniť v sprievode „vhodnej“ dospeljej osoby, ktorou môže byť rodič, priateľ alebo aj profesionálny pracovník, s ktorým mladistvý došiel už pred tým do kontaktu a má k nemu dôveru. Konferencie sa môžu zúčastniť aj ďalšie osoby, ktoré si mladistvý vyberie. Tieto osoby budú následne participovať na výsledku konferencie a preberú na seba záväzok na nápravu páchatel'a a realizáciu činností a povinností vytýčených v konečnom rozhodnutí RSK.³¹

Čo sa týka účasti poškodeného na RSK, táto nie je povinná. To znamená, že RSK môže prebehnúť aj bez účasti poškodeného (obete) trestného činu mladistvého páchatel'a. Týka sa to najmä prípadov, kedy by mohlo dôjsť k reviktimizácii obete v priebehu procesu RSK. Je tu však možnosť zapojiť sa do priebehu konferencie aj v takýchto prípadoch formou zariadení na prenos obrazu a zvuku, prípadne formou zastúpenia inou osobou.

Prieskum realizovaný v rokoch 2009-2010 však ukázal, že poškodení trestnými činmi sa zúčastnili priebehu RSK v 74% prípadov. Taký istý počet poškodených sa vyjadriilo, že bolo spokojných s priebehom a výsledkom konferencie, a asi 90% z týchto poškodených by odporučilo tento spôsob riešenia trestných vecí ďalším obetiam.³²

Okrem vraždy a zabitia môžu byť na RSK postúpený akýkoľvek trestný čin spáchaný mladistvým. Pri závažnejších trestných činoch, ako sexuálne násilie, sexuálne zneužívanie, či recidivujúcich páchatel'och, sa však ráta so sprísneným dohľadom a neustálou výmenou informácií konferenčnej služby, tímami pre mládež a členmi komunity, ktorí preberajú záväzok, že dohliadnu na nápravu páchatel'a. Tento prístup nesie názov „circles of support and accountability“ („kruhy podpory a zodpovednosti“). Asi 50 %

---

³⁰ Youth Justice Agency. (2007-2008). *Annual report and accounts: Report on the work of the Youth Justice Agency of Northern Ireland 2007/2008*. London: Stationary Office.

³¹ Zinsstag, E., Teunkens, M., Pali, B.: *Conferencing: A way forward for Restorative Justice in Europe*. Final Report of JLS/2008/JPEN/043. European Forum for Restorative Justice, 2011, s. 247-258

³² Youth Justice Agency. (2009-2010). *Annual report and accounts: Report on the work of the Youth Justice Agency of Northern Ireland 2009/2010*. London: Stationary Office.

prípadoch, ktorými sa RSK zaoberajú, tvoria trestné činy proti osobám a proti majetku malej a strednej závažnosti.³³

V prípade, ak mladistvý páchatel' splní všetky záväzky uložené mu v rozhodnutí, ktoré bolo výsledkom RSK, *nestáva sa tento trestný čin a rozhodnutie o ňom formou RSK súčasťou jeho registra trestov*.

Odporúčenie, resp. príkaz na konanie v rámci RSK môže prísť z úradu štátneho žalobcu (v našich podmienkach prokurátora) a tým pádom RSK bude tvoriť odklon trestného konania ešte v štádiu prípravného konania, alebo môže prípad na RSK odporučiť samotný súd rozhodujúci o prípade, pričom RSK bude chápané ako opatrenie súdu.

Priebeh konferencie je v podstate rovnaký ako v novozélandskom modeli. Dohoda, ktorá má byť výsledkom konferencie, musí vytýčiť plán povinností, ktoré má páchatel' reálne splniť a musí sa zaoberať aj samotnými príčinami protiprávneho konania mladistvého páchatel'a. Povinnosti, resp. opatrenia, ktoré páchatel'ovi môžu byť uložené sú predovšetkým: ospravedlnenie sa obeti trestného činu (poškodenému), odškodnenie, verejnoprospešné práce, zúčastnenie sa výchovného programu, programu na ovládanie hnevu, protialkoholické alebo protidrogovej terapie.

Poškodený má právo byť informovaný o plnení plánu, ktorý bol vytýčený v rámci dohody ako výsledku RSK.

---

³³ Zinsstag, E., Teunkens, M., Pali, B.: *Conferencing: A way forward for Restorative Justice in Europe*. Final Report of JLS/2008/JPEN/043. European Forum for Restorative Justice, 2011, s. 247-258

VEĽKÁ BRITÁNIA A RODINNÉ SKUPINOVÉ KONFERENCIE

Veľká Británia patrí vôbec k prvým štátom v rámci Európy, ktoré začali využívať restoratívnu metódu konferencií na riešenie trestných vecí mládeže. V roku 1997 bola prijatá tzv. Biela kniha s názvom „*No more excuses - A new approach to tackling youth crime in England and Wales*“ („Už žiadne ospravedlnenia - nový prístup k riešeniu kriminality mládeže v Anglicku a Wales“), ktorej výsledkom bolo neskoršie vydanie Crime and Disorder Act 1998³⁴ a Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999, ktoré zaviedli nové prístupy k využívaniu restoratívnych metód v rámci trestného systému voči mladistvým páchatelom.³⁵ Biela kniha vychádzala z troch hlavných pilierov:

- *restorácia*- mladiství páchatelia sa musia poškodeným ospravedlniť a urobiť nápravu spôsobeného následku,
- *reintegrácia*- mladiství páchatelia „splatia svoj dlh spoločnosti“, následne sa stávajú opäť súčasťou komunity,
- *zodpovednosť*- mladiství páchatelia a ich rodičia čelia následkom protiprávneho konania a preberajú zodpovednosť za prevenciu pred recidívou.³⁶

Polícia však už v tom čase využívala určité restoratívne metódy a opatrenia pri zaobchádzaní s mládežou, ako napr. mediáciu medzi páchatelom a obeťou. Kooperovala pri tom s orgánmi sociálnych vecí a rodiny, ako aj organizáciami poskytujúcimi sociálne služby. Nanešťastie, tieto metódy a opatrenia nemali legálny základ a začali sa uplatňovať skôr ako dôsledok iniciatívy „zdola“.³⁷ Popri tradičnom trestnom systéme sa tak začalo uplatňovať viacero restoratívnych metód, ako výchovné opatrenia, napomenutie s výstrahou, príkaz na náhradu škody, využívanie verejnoprospešných prác a pod. Ich cieľom bolo pôsobiť preventívne voči recidíve mladistvých páchatelov a primäť ich k prevzatíu zodpovednosti za následky svojho protiprávneho konania. Prijatím zákona Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999³⁸ sa zaviedla možnosť, aby zainteresované strany, ktorých sa spáchaný trestný čin priamo dotýka, uzavreli dohodu. Ideálne sa to vzťahuje na mladistvého páchatel'a, jeho/jej rodinu a obeť, t.j. poškodeného (a jeho/jej rodinu), pričom priebeh takéhoto stretnutia dozoruje a vedie výbor zložený z dvoch vyškolených laikov

---

³⁴ The Criminal and Disorder Act 1998. Dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk>

³⁵ Crawford, A., Newburn, T.: Recent developments in restorative justice for young people in England and Wales. *British Journal of Criminology*, 42(3), 2002, s. 476-495.

³⁶ Home Office: *No more excuses – A new approach to tackling youth crime in England and Wales*. Cm 3809. London: Home Office, 1997, bod 9.2

³⁷ Zinsstag, E., Teunkens, M., Pali, B.: *Conferencing: A way forward for Restorative Justice in Europe*. Final Report of JLS/2008/JPEN/043. European Forum for Restorative Justice, 2011, s. 282-297

³⁸ Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999. Dostupné na: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/23/contents>

- členov komunity, a zástupcu tímu pre mládež (tímy pre mládež má Veľká Británia vytvorené v rámci systému juvenilnej justície ako lokálne orgány na zaobranie sa trestnými vecami mládeže formou restoratívnych metód).³⁹

Napriek tomu, že Veľká Británia prijatím Criminal Justice Act 2003 výrazne podporila zavedenie restoratívnych metód do justície, nebolo doriešené ich financovanie. Preto sa viac-menej restoratívne metódy využívali v trestných veciach mládeže a pri dospelých páchateloch len v obmedzenej miere.

---

³⁹ Miers, D., Willemsens, J. *Mapping restorative justice: Developments in 25 European countries*. Leuven: European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice v.z.w, 2004

KONFERENCIE V HOLANDSKU

Prvé pilotné programy skupinových konferencií boli odštartované v Holandsku začiatkom nového milénia. Avšak hoci mali sľubné výsledky, nestali sa alternatívou riešenia trestných vecí mládeže, ale zostali využívané len v rovine netrestných vecí, najmä ako metóda sociálnej práce pri riešení rodinných problémov, domáceho násillia, resp. ako forma prevencie (keďže rozvrátená, disfunkčná rodina predstavuje častokrát hlavný kriminogénny faktor vo vzťahu ku kriminalite mládeže). Dôvodom, prečo Holandsko nepristúpilo k využívaniu RSK ako alternatívy trestného procesu bolo, že práve v čase zavádzania rodinných skupinových konferencií do právneho systému, bolo na území Holandska spáchaných viacero násilných trestných činov mladistvými páchatelmi, čo vyvolalo skôr snahu o sprísnenie prístupu uplatňovaného voči mladistvým v trestnom súdnictve.⁴⁰ Je však pravdepodobne len otázkou času, kým sa táto metóda rozšíri aj do trestných vecí mládeže, nakoľko Holandsko vykazuje značné úspechy s RSK v rovine sociálnej práce a praktické skúsenosti z tejto oblasti je predsa možné analogicky aplikovať aj v rovine trestného práva s obdobnými úspechmi.

Vedenie konferencií, školenie koordinátorov a riešenie prípadov vhodných na RSK zabezpečuje tzv. Eigen-Kracht Centrale⁴¹. Využíva sa novozélandský model vedenia RSK a so svojimi skúsenosťami sa Holanďania podelili už aj s Nemeckom a Slovenskou republikou.

---

⁴⁰ Zinsstag, E., Teunkens, M., Pali, B.: *Conferencing: A way forward for Restorative Justice in Europe*. Final Report of JLS/2008/JPEN/043. European Forum for Restorative Justice, 2011, s. 267-268; Blad, J., van Lieshout, J.: *Families Solving their Problems- Family Group Conferencing on Family Problems in the Netherlands*. European Best Practices of Restorative Justice in Criminal Procedure, 2010. elektronický dokument, s. 59- 66

⁴¹ <http://www.eigen-kracht.nl/nl>

ÚVAHY DE LEGE FERENDA - SÚ RSK UPLATNITEĽNÉ AJ U NÁS ???

Podľa vzoru Holandska bolo na Slovensku uskutočnených už niekoľko RSK (od roku 2006), tzn. že sa doposiaľ využívajú len ako metóda sociálnej práce na riešenie mimotrestných vecí. Organizované sú pod gesciou združenia Úsmev ako dar s podporou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a teda aj Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, a miestnych samospráv. Každoročne sa uskutočnia v každom z ôsmich krajov tri rodinné skupinové konferencie, pričom výsledky sú veľmi priaznivé.

Osobne považujem túto metódu podľa výsledkov prieskumov v krajinách, ktoré RSK využívajú na riešenie trestných aj mimotrestných vecí vo vzťahu k mladistvým, ako veľmi efektívnu a vedela by som si ju predstaviť aj ako alternatívu trestného procesu v podmienkach Slovenskej republiky.

Asi za najprepracovanejší považujem vyvážený model RSK tak ako je uplatňovaný v Severnom Írsku, v ktorom sa do centra pozornosti dostávajú všetky zainteresované strany, pričom organizáciu a priebeh konferencie zabezpečuje nezávislá konferenčná služba. V podmienkach Českej republiky by uvedenú úlohu mohla vykonávať Probačná a mediačná služba. Na Slovensku existujú síce probační a mediační úradníci, ktorí majú status súdnych úradníkov, avšak ich počet namiesto toho aby rástol, klesá. Tým pádom využívanie probácie a mediácie v podmienkach SR zostáva viac menej stále iba na papieri. Preto rozšírenie ich právomocí o novú metódu nevidím veľmi reálne. Vhodnejšie na využívanie restoratívnych metód by bolo vytvoriť nezávislý orgán /ako je napr. Probačná a mediačná služba v ČR), ktorý by nepatril pod pôsobnosť žiadneho ministerstva. V Slovenskej republike by však bol reálnym aj model policajným príslušníkom, alebo skôr prokurátorom vedených rodinných skupinových konferencií s tým, že by boli RSK využívané ako alternatíva trestného procesu už v prípravnom konaní a len vo vzťahu k mladistvým páchatelom. V podstate po skončení vyšetrovania by sa namiesto návrhu na dohodu o vine a treste vypracoval návrh na realizáciu rodinnej skupinovej konferencie. V kontexte uvedeného považujem RSK za vhodnejšiu alternatívu, ako konanie o dohode o vine a treste, kde značne absentuje výchovný charakter tejto alternatívy, ktorý má vo vzťahu k mladistvým v rámci restoratívnej justície značný význam. Vyžadovalo by sa však odskúšanie pilotného projektu. Negatívom je, že stále absentujú v podmienkach SR aj probačné a výchovné programy, ktoré by mohli byť využívané ako sankcia za protiprávne konanie mladistvého páchatela v rámci dosiahnutej dohody na RSK.

Pre možné zavedenie RSK ako alternatívy trestného procesu pre mladistvých páchatelov nám môžu značne pomôcť skúsenosti nezávislej organizácie Úsmev ako dar, ktorá v tomto období chystá vydanie publikácie, kde zhrnie doterajšie praktické skúsenosti s využívaním rodinných skupinových konferencií ako metódy

sociálnej práce v riešení mimotrestných vecí (domáce násilie, náhradná rodinná starostlivosť a pod.).

Literature:

- Ashworth, A.. Responsibilities, Rights and Restorative Justice. *British Journal of Criminology*, 42, 2002, s. 578-595
- Bazemore, G. Schiff, M. (Eds.): *Restorative community justice: Repairing harm and transforming communities*. Cincinnati: Anderson Publishing Co., 2001, ISBN 978-1583605066
- Bazemore, G., Umbreit, M. A comparison of four restorative conferencing models. *Juvenile Justice Bulletin*. (Feb. 2001). U.S. Department of Justice. prevzaté z: <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojjdp/184738.pdf>.
- Blad, J., van Lieshout, J.: Families Solving their Problems-Family Group Conferencing on Family Problems in the Netherlands. In European Best Practices of Restorative Justice in Criminal Procedure, 2010. elektronický dokument. dostupné na: http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CDMQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.eucpn.org%2Fdownload%2F%3Ffile%3DRJ_ENG.pdf%26type%3D8&ei=Rs-wUM6_DIXMswbjzIHYA&usq=AFQjCNHFGSfa2as5RsqZCTP67OTr1d-mfg&sig2=MyoGPsMSXxFFaqBTqVWlww, s. 59- 66
- Braithwaite, J. Conferencing and plurality. *British Journal of Criminology*, 37(4) , 1997, s. 502-506
- Braithwaite, J. *Crime, shame and reintegration*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989. ISBN 9780511804618
- Campbell, C., Devlin R., O'Mahony, D., Doak, J., Jackson, J., Corrigan, T. et al.: *Evaluation of the Northern Ireland Youth Conference Service*. Belfast: Northern Ireland Statistics and Research Agency, 2005.
- Crawford, A., Newburn, T.: Recent developments in restorative justice for young people in England and Wales. *British Journal of Criminology*, 42(3), 2002, s. 476-495
- Danek, J. et al. *Prevenca kriminality v prostredí detí a mládeže*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta, 2007. 279 s. ISBN 978-80-89220-94-6
- Dymond, K., Jamieson, J., Coates, B. & Couling, N. "Report on Young Offenders who have been subject to the Wagga Wagga police cautioning process, Wagga Wagga", School of Humanities & Social Sciences, Charles Sturt University, Riverina, 1992Home Office. *No more excuses – A new approach to tackling youth crime in England and Wales*. Cm 3809. London: Home Office, 1997
- Faltin, M. *Delikvencia detí a mladistvých*. Bratislava: SPN, 1972. ISBN 67-127-72
- Harris, N., Walgrave, L., Braithwaite, J.: Emotional dynamic in restorative conferences. *Theoretical Criminology*, 8(2),2004, s. 191-210.

- Hroncová, J. et al. *Sociálna patológia a jej prevencia*. 1. vyd. Banská Bystrica: PF UMB, 2004. 220 s. ISBN 80-8055-955-3
- Hroncová, J. *Sociológia výchovy*. Banská Bystrica: PF UMB, 1996. ISBN 80-88825-37-7
- Kuchta, J., Válková, H., et.al.: *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha. Beckovy medziborové učebnice. C.H.Beck,2005. 1.vyd., ISBN 80-7179-813-4
- Matoušek, O., Matoušková, A. *Mládež a delikvence : Možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže*. - 3. aktualiz. vyd. - Praha: Portál, 2011. - 336 s, ISBN: 9788073678258
- Maxwell, G., Morris, A. Restorative justice and reconviction. *Contemporary Justice Review*, 5(2),2002, s. 133-146.
- Maxwell, G. M., Morris, A.: *The New Zealand Model of Family Group Conferences*. In: *Family Conferencing and Juvenile Justice- The way forward or misplaced optimism?* Zborník zo semináru konanom v júni 1993 v Melbourne pod záštitou Australian Institute of Criminology. Elektronický dokument. Dostupné na: http://www.aic.gov.au/documents/3/9/E/%7B39E7C4C4-9A99-468B-B147-1393CD014FFF%7Dfamily_report_full.pdf
- Miers, D., Willemsens, J. *Mapping restorative justice: Developments in 25 European countries*. Leuven: European Forum for Victim-Offender Mediation and Restorative Justice v.z.w, 2004
- Moore, D.B. "Evaluating family group conferences: some early findings from Wagga Wagga" in *Criminal Justice Planning and Coordination*, eds. D. Biles & S. McKillop, Australian Institute of Criminology, Canberra, 1991.
- Moore, D. B., O'Connell, T.A. : *Family Conferencing in Wagga Wagga: A Communitarian Model of Justice*. In: *Family Conferencing and Juvenile Justice- The way forward or misplaced optimism?* Zborník zo semináru konanom v júni 1993 v Melbourne pod záštitou Australian Institute of Criminology. Elektronický dokument. Dostupné na: http://www.aic.gov.au/documents/3/9/E/%7B39E7C4C4-9A99-468B-B147-1393CD014FFF%7Dfamily_report_full.pdf
- Roche, D.: *Accountability in restorative justice*. Oxford: Oxford University Press, 2003. 316 s. ISBN 9780199259359
- Sejšťová, Ľ. *Deti, mládež a delikvencia*. - 1. vyd. - Bratislava: ALBUM, 2002. 290 s. ISBN 80-968667-2-9
- Schusterová, I. *Násilie, jeho variabilita, obeť a možnosti riešenia*. Filozofická fakulta TU v Trnave, 2010, 132 s. , ISBN: 978-80-8082-411-2
- Strang, H., Braithwaite, J. (Eds.). *Restorative justice and civil society*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. ISBN 978-0521000536
- Weijers, I., Duff, A. (Eds.): *Punishing juveniles: Principle and critique*. Oxford: Hart Publishing, 2002, 215 s. ISBN: 9781841132846.

- Youth Justice Agency. (2007-2008). *Annual report and accounts: Report on the work of the Youth Justice Agency of Northern Ireland 2007/2008*. London: Stationary Office
- Youth Justice Agency. (2009-2010). *Annual report and accounts: Report on the work of the Youth Justice Agency of Northern Ireland 2009/2010*. London: Stationary Office.
- Zinsstag, E., Teunkens, M., Pali, B.: *Conferencing: A way forward for Restorative Justice in Europe*. Final Report of JLS/2008/JPEN/043. European Forum for Restorative Justice, 2011
- Children, Young Persons, and their Families' Act 1989. dostupné na:
<http://www.legislation.govt.nz/act/public/1989/0024/latest/DLM147088.html>
- Criminal and Disorder Act 1998. Dostupné na:
<http://www.legislation.gov.uk>
- Justice (Northern Ireland) Act 2002. dostupné na:
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2002/26/contents>
- Youth Justice and Criminal Evidence Act 1999. Dostupné na:
<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1999/23/contents>
- Youth Offenders Act 1997. dostupné na:
http://www.austlii.edu.au/au/legis/nsw/consol_act/yoa1997181/
- <http://www.eigen-kracht.nl/nl>
- http://www.youthjusticeagencyni.gov.uk/youth_conference_service/

Kontakt:

dominika.strigacova@gmail.com